

hamlesi, büyük alimlerin, eşi bulunmaz politikacıların değil ve fakat bakışları dünya ufkunun ötesine çevrili basit ve kendi hâlinde insanların eseridir.

Basit bédaviler, birden bire İslâm misyonerleri haline gelmişlerdi ve ilerdeki asırlarda da Semerkant'ta, Korduda, Şam ve Bağdat'ta çiçeklenecek tenevvür çağlarını kanatları altına alabilmek için gerekli manevî zirveye bir hamlede kendilerini çıkaracak yeni bir medeniyet cevheriyle tenasüh ettiler sanki» (16).

Medeniyet, Bennabiye göre insan, zaman ve toprağın meydana getirdiği bir terkiptir. Statik olarak daima mevcut bulunan bu unsurların bir terkipten meydana getirebilmesi için ayrıca dinî tefekkür ve aksiyonun katalizörlüğü şarttır.

Nitekim, İslâm medeniyetini meydana getirenler bu dinî hamle ile mânen yükselmiş saf ve sağlam insanlardan ibaretti. Onların bu samimi heyecanları tarihin sayfalarını asırlarca dalgalandıran aksiyonu doğurdu. Onlar birer âlim, Simyacı, Matematikçi falan değildiler. Amma İslâmın doğuşundan daha otuz sene geçmeden İran Şahlarının debdebe ve dâratını sefilâne ve sefihâne bulacak ruh yüksekliğine ulaşmışlardı. İran Kumandanına «Sizin bazılarınız, bazılarınızı kendinize kul edinmişsiniz, biz de öyle bir şey artık olamaz» diyebiliyorlardı.

Bir asır geçmeden hemen bütün Akdeniz İslâm gölü hâline gelmiş ve İslâm orduları Okyanusa ulaşmışlardı.

İslâm misyonunu yaymak için bütün Afrika'yı bir baştan bir başa geçerek Okyanusa erişen Ukbe Bin Nafi'nin atının ayaklarını yalayan Okyanusa bakarak söylediği: Ya Râb! Eğer önüme şu deniz çıkmasaydı senin adını daha ilerilere götürecektim, sözü meşhurdur.

Bu meşhur sözün ifşa ettiği bir mânâ daha var. O devirde Avrupa'da Okyanusun ilerdeki bir noktasından öteye gidilemeyeceği, gidilirse derilerin siyahlaşacağı veya daha kötüsü boşluğa düşüleceği zan-

ları hakimdi. Bu gibi fantastik ve metafizik mülâhazalar bu saf ve temiz kumandanın semtine uğramış değildir. O kendisini kanatlandıran ruhi hamlenin rüzgârıyla bu gibi düşünceleri, Kâbe'nin içindeki putları kırıp bir tarafa atan Peygamberi gibi bir kenara bırakmıştır. O aksiyonun devam edecektir. Ve bu yolda kendisine yeni iman hamlesine atırmı eski metafizik ve fantastik mütalâalar mani olamaz, ancak zaruretlerin sevkıyla, kendisini Okyonusu geçirecek kalitede gemileri olmadığı için, durur ve bu hareket Septe Boğazını geçmeye kâfi gemileri olduğu gün derhal devam eder.

İşte bir medeniyetin doğuşu budur.

Bu doğuşun arkasından Üniversiteler, âlimler, kitaplar, teknikier saraylar, hastahaneler, imalâthaneler, felsefeler, bir medeniyetin müsbet ve menfi bütün unsurları sökün eder.

İnsan medenileştirici bir hamleyle dirilmiş ve aksiyona geçmiştir.

Fakat, zamanla bu hamle ruhunu kaybetmeye başlar, işte bu da bir medeniyetin inhitat başlangıcıdır. Zamanla yığılan rüsubat, eski unsurlar, esbabı mucibesini kaybeden tatbikat, taklitten ibaret hareketler, dışardan yapılan hücumlar, içerden gösterilen uyşukluklar yığıla yığıla inhitat kemale erer.

İbni Haldûn'dan mülhem ve uzviyetçi bir görüştür bu. Aynı zamanda ise, psikolojik bir vasfı vardır, zira medeniyet mes'elesini fert psikolojisi ile izah eder. Medeniyetin doğuşu devresinde fert psikolojisine yüksek manevî değerler hâkimdir. Duraklama devrinde akıl, inhitat devrinde ise sadece iptidâi insiyaklar hakimdir fertte.

Aşağı yukarı, her medeniyet çevresinde bir dinî tefekkür başlangıcı olduğuna göre (Budizm, Hıristiyanlık, İslâmiyyet ve hattâ dinsizlik dini) bu vetire umumidir.

16) Malek Bennabi, Les Conditions de La Renaissance Algerienne, Aiger, 1949 Sayfa 34, 35.

RUBAİ

EY BEKLEDİĞİM ATILAR, ARTIK ÇOŞUNUZ!
EY TIĞI GİBİ ATLAR DOLUDİZGİN KOŞUNUZ!
BİR HARİKA, BİR MU'CİZE GÖRSÜN DÜNYA
TARİHLERE, DESTANLARA GEÇSİN KOŞUNUZ!

A. NİHAT ASYA